

Love me, tendering?

Enkele vragen bij het 'veilen van werklozen'

Men kan een hoogst interessant ideologisch debat opzetten over de kwestie van marktwerking in het arbeidsmarktbeleid: de ideologie van de liberalisering en commercialisering (ja, ook dat is een ideologie) van steeds meer markten versus de ideologie dat op welzijn en werkloosheid geen winst mag worden gemaakt. De ervaring (van de Vlaamse dienstencheques) leert evenwel dat zo'n debat behoorlijk steriel is en niet veel verder geraakt dan verwijten over en weer dat men zijn 'bastions' verdedigt (respectievelijk overheid, NGO's, uitzendbureaus).

Men kan het ook praktisch bekijken, vanuit het oogpunt van effectiviteit en efficiëntie. En men moet het vooral bekijken vanuit het oogpunt van de werkzoekenden, overigens ook dat van de werkgevers. Want dat moet de eerste vraag zijn: hebben die baat bij marktwerking? Het valt ons steevast op hoe zwak het 'klantenperspectief' aanwezig is in het ganse debat.

Niet nieuw

Men kan daarbij leren uit de buitenlandse ervaringen (zie de bijdrage van L. Struyven), maar evengoed uit binnenlandse ervaringen. Marktwerking is immers niet nieuw in het Vlaamse arbeidsmarktbeleid voor werklozen. Voor een belangrijk deel van de ESF-middelen voor begeleiding en opleiding van werklozen wordt beroep gedaan op de markt (ook commerciële actoren). Binnen de VDAB is er een traditie van uitbesteding van een deel van de begeleidings- en opleidingstrajecten (in het bijzonder, maar niet uitsluitend de zogenaamde lokale projectprogrammatie). En voor outplacement is marktwerking de regel. Op federaal vlak werd voor ontslagen werknemers zelfs geopteerd voor een formule van vraagfinanciering (met outplacementcheques van de RVA) wanneer sector of werkgever

niet over de brug komen. Het valt trouwens op hoe weinig dit soort formules in debat komt als het gaat over marktwerking, wellicht ook omdat het een minder beheersbare formule lijkt voor de lobby van de private actoren.

We bekijken de kwestie van de marktwerking in deze bijdrage slechts in het kader van het lopende debat over de uitbesteding door

de VDAB van de trajectbegeleiding van langdurig werklozen. De VDAB heeft een deel van de 33 miljoen euro extra voor curatieve acties in reserve moeten houden om binnenkort uit te besteden aan privé-actoren. En nu is de vraag op welke wijze dit best gebeurt.

Ideologisch debat is afgesloten

Voor het ruime debat, gericht op een sterke inperking van de overheid als actor, hebben we in elk geval nog weinig zin. We komen net uit vier jaar debat over een grondige hervorming van de VDAB, gericht op een scheiding tussen regie- en actorfuncties en waarbij de VDAB-actor (een gewaarborgd aandeel daargelaten), in concurrentie zou treden met de privé-sector voor de opdrachten van de regisseur. Hier is veel energie in gekropen, vanuit de VDAB, maar ook vanuit de VESOC-partners om tot een consensus te komen. Uiteindelijk werd ze vervangen door een mini-hervorming, met behoud van de eenheid van de VDAB en zonder expliciete scheiding van regie- en actortaken.

Het weze zo, na de stemming van het nieuwe VDAB-decreet is voor ons de kous af. We wensen niet opnieuw vijf jaar ideologisch gebekvecht over de structuren, ten koste van het inhoudelijke be-

leid, op een ogenblik dat het alle hens aan dek is om de nieuwe en de langdurig werklozen een nieuw perspectief te geven. Overigens waren we altijd de mening toegedaan dat geen grootscheepse hervorming van de VDAB nodig is om privé-actoren in te schakelen. Dat kan nu al en dat gebeurt ook. En de VDAB zal niet anders kunnen dan dit te versterken, omwille van de capaciteitsproblemen bij de VDAB (zowel in de eigen opleidingscentra als in de lokale werkwinkels) en omwille van de specifieke *know how* bij privé-actoren – zij het aanzienlijk meer bij de NGO's dan bij de commerciële actoren – voor de nieuwe opdrachten van de VDAB (ondermeer naar personen met een handicap en zeer langdurig werklozen). Regering, zowel als privé-actoren (ook een deel van de niet-commerciële) lijken hier niet veel vertrouwen in te hebben.

Een ander debat nu

Het vroegere debat over het gewaarborgd aandeel voor de VDAB bij marktwerking maakt merkwaardig genoeg plaats voor een debat over het gewaarborgd aandeel voor de privé-sector. Nu, als de politieke overheid, uit overtuiging of onder druk van de lobbies van de privé-actoren, zo'n gewaarborgd aandeel wenst, dan kan dat ook zonder grootscheepse VDAB-hervorming. Al moet men beseffen dat dit dan wel compleet haaks staat op de beleidsdoelstelling van verzelfstandiging van overheidsinstellingen. Bedoeling lijkt toch te zijn dat de politieke overheid zich gaat beperken tot een aansturing op hoofdlijnen, met nadruk op resultaatverbintenissen. Hoe die resultaten best worden gehaald, in eigen beheer of uitbesteed, zou de VDAB zelfstandig moeten kunnen beslissen. Elk ander beleid zal onvermijdelijk blootstaan aan de kritiek dat niet het belang van de werkloze, maar dat van concrete privé-actoren primeert.

We stelden reeds dat het beroep doen op privé-actoren helemaal niet nieuw is in de Vlaamse context. Bij de VDAB lag de klemtoon wel op opleiding en bijgevolg ook op specifieke modules van de trajectbegeleiding. Echter, ook voor de eigenlijke trajectbegeleiding werden reeds privé-actoren ingeschakeld, zij het met de verplichting om samen met het VDAB-personeel te werken binnen het gebouw van de lokale werkwinkel (waarvoor enkel NGO's

geïnteresseerd bleken). En binnenkort gaat de trajectbegeleiding van personen met een handicap over naar de VDAB, wat precies gebaseerd is op een model van uitbesteding aan privé-actoren (ook hier enkel NGO's en met de verplichting te werken in de schoot van de werkwinkel).

Wat is dan wel nieuw in het huidige debat? We zien vooral drie elementen waarop we in deze bijdrage willen ingaan:

- de uitbesteding van integrale trajecten buiten de werkwinkel: niet enkel meer uitbesteding van modules, niet enkel meer trajectbegeleiding binnen de werkwinkel, maar uitbesteding van het volledige traject (na de trajectbepaling) aan privé-actoren;
- de resultaatfinanciering (met de keuze tussen volledig of gedeeltelijk);
- de sterke focus op inschakeling van commerciële actoren.

Integrale outsourcing

Als het gaat om moeilijk plaatsbare werkzoekenden is er voor uitbesteding van integrale trajecten wel iets te zeggen, op voorwaarde dat dit gebeurt na grondige screening en trajectbepaling door de VDAB. Het is evident dat voor personen met een handicap wordt beroep gedaan op de huidige niet-commerciële arbeidstrajectbegeleidingsdiensten (ATB's). Ook voor andere doelgroepen zijn er tal van specialismen ontstaan die nuttig kunnen worden ingeschakeld. Al zijn er wel een aantal tegenindicaties.

Deconcentratie

Ten eerste moet men beseffen dat het beleid van geografische concentratie (in lokale werkwinkels) van de trajectbegeleiding wordt verlaten en na de trajectbepaling ook voor de trajectbegeleiding zal doorverwezen worden naar andere locaties. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, in de mate dat de garanties die werden afgesproken voor de lokale werkwinkels ook bij de privé-actoren aanwezig zijn: toegankelijkheid (ook voor personen met een handicap), bereikbaarheid (binnen het half uur met het openbaar vervoer), laagdrempeligheid, ... Is de bereidheid aanwezig diezelfde garanties te geven als het gaat om privé-actoren?

Garantie van privacy

Ten tweede is er het heikele punt van de privacy. In het hele debat over de uitbesteding, eerst in het kader van ESF, nadien in het kader van de lokale werkwinkel, hebben we ons regelmatig gestoord aan de lichtzinnigheid waarmee werd omgegaan met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de werkzoekende, de ene keer door de obsessie van de ICT-specialisten voor de technologische mogelijkheden, een andere keer door de vraag naar gebruiksgemak voor privé-actoren. De VDAB heeft over meer dan een miljoen mensen een dossier, met zeer gedetailleerde gegevens over (stukken van) de levensloopbaan. Dit is uitermate nuttig, maar men beseft te weinig dat dit ook tegen de werkloze kan worden gebruikt. De vakbonden hebben dit enigszins kunnen keren, met ook een onderscheid naargelang consultants binnen of buiten de lokale werkwinkel werken. Echter, bij uitbesteding van integrale trajecten buiten de werkwinkel zal van de privé-actoren onvermijdelijk de vraag komen om ook inzage te kunnen krijgen in zoveel mogelijk data van de VDAB over de werkloze. Uitgangspunt daarbij moet zijn dat de werkloze in zijn levensloopbaan heel wat informatie heeft prijsgegeven aan de VDAB en slechts aan de VDAB en dat hij of zij meester moet blijven van wat met die gegevens gebeurt.

Overigens is het de bedoeling via de Kruispuntbank voor de Sociale Zekerheid extra informatie over de loopbaan van de werkzoekende binnen te halen in de bestanden van de VDAB. Federaal zullen ze er niet om kunnen lachen als die informatie ook te grabbel wordt gegooid aan privé-actoren.

VDAB als trajectbewaker

Ten derde is er een reëel risico dat de VDAB terugtreedt in zijn regiefunctie. Na de trajectbepaling wordt de werkloze doorgestuurd naar een privé-organisatie, zonder dat de VDAB nog enige invloed kan of wil uitoefenen op het verdere traject. Hoe dan ook blijft een stevige trajectbewaking nodig, waarbij de VDAB-trajectbewaker, in het belang van en in overleg met de werkzoekende, kan ingrijpen wanneer er in het traject iets grondig misloopt of wanneer aanpassingen aan het vooraf bepaalde traject nodig blijken te zijn.

Overheid zorgt voor vangnet

Ten vierde zal in een uitbestedingsmodel hoe dan ook moeten worden bewaakt dat de overheid zelf kan optreden als de markt tekortschiet. Dit ligt in de lijn van het concept van universele dienstverlening. Hoe moeilijker plaatsbaar de doelgroep wordt, hoe groter het risico dat de markt deze links laat liggen. Vanuit een benadering van gelijke rechten is het niet meer dan logisch dat tegelijk waarborgen worden ingebouwd dat de overheid toch inspringt wanneer de markt verstek geeft.

No cure, no/less pay

Tweede belangrijk nieuw element in het debat is de resultaatfinanciering. Dit is ongetwijfeld een aantrekkelijk idee. Is de doelstelling van het beleid naar werkzoekenden immers niet dat zij uit de werkloosheid verdwijnen? Was het maar zo simpel.

Eerst resultaat definiëren

Ten eerste is er al de vraag wat het resultaat is. In het beheerscontract van de VDAB is dit vandaag beperkt tot uitschrijving als werkzoekende op de ene dag die 6 maand volgt op de dag van beëindiging van het traject, zelfs als de uitschrijving niets met het vinden van een job heeft te maken.

De langverwachte koppeling tussen de VDAB en de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid zal echter toelaten tot een meer verfijnd opvolgingsinstrument te komen, waarbij niet enkel wordt rekening gehouden met het vinden van een job, maar ook met de duurzaamheid en de kwaliteit van de tewerkstelling. Men mag er zich echter aan verwachten dat de uitzendsector zal pleiten voor de erkenning van één dag interim-tewerkstelling. In elk geval zal ook de vraag rijzen hoe de resultaatverwachtingen kunnen worden gedifferentieerd in functie van de arbeidsmarktconjunctuur en de doelgroep. Zoals de Koning opmerkt telt niet het brutoresultaat, maar wat is dan de netto-effectiviteit? Wat voeg je toe aan ongewijzigd beleid?

Enerzijds is de Vlaamse arbeidsmarkt bijzonder volatiel geworden. Hiermee rekening houden in het mechanisme van resultaatfinanciering lijkt niet zo eenvoudig, enerzijds omdat conjunctuurbewegingen een verschillend effect kunnen sorteren naar-

gelang de sector, het beroep of de subregio, anderszids omdat we ook nog niet zoveel weten over het samenspel tussen economie en arbeidsmarkt. Het debat dreigt dan al snel beperkt te worden tot het dekken van de risico's voor de privé-actoren bij neerwaartse conjunctuur. Nochtans loopt ook de overheid risico's. Stel dat de resultaten door een betere conjunctuur ineens veel beter uitvallen en de overheid daardoor onverwacht veel meer moet gaan betalen aan de privé-actoren?

Niet enkel effecten op individu

Belangrijker probleem bij resultaatfinanciering is dat eenzijdig wordt gekeken naar het resultaat voor het individu in begeleiding, zonder nog te kijken naar de effecten op langere termijn, zomin als naar de effecten op het functioneren van de globale arbeidsmarkt. Jaap de Koning wijst daar ook op. Deze beide reducties leiden er toe dat kwalificerende opleidingsmodules in een model van uitbesteding van integrale trajecten weinig populair zijn bij privé-actoren. Dergelijke opleidingen verhogen op duurzame wijze de arbeidsinzetbaarheid en leiden tot een beter functionerende arbeidsmarkt. Maar de actor zal alleen kijken naar zijn onmiddellijke kosten en het extra resultaat op korte termijn (in het beste geval één jaar), ten koste van kwalificerende opleidingen. De Nederlandse en Australische ervaringen staven dit. Daarom lijkt het essentieel dat bij de uitbesteding de beslissing of er opleiding moet plaatsgrijpen niet aan de actor zelf wordt overgelaten, maar die beslissing reeds wordt genomen bij de trajectbepaling, met slechts afwijkingsmogelijkheden nadien onder controle van die trajectbepaler.

Ook kwaliteitscontrole

Vraag is ook of de overheid controle houdt op de kwaliteit van het proces, of dat ze enkel nog in het resultaat geïnteresseerd is. Er heeft zich de voorbije jaren een merkwaardige wending voorgedaan in de kwaliteitsbenadering. Zowel in het kader van ESF als in het kader van de VDAB was er tot voor enkele jaren een beweging om bij uitbesteding strengere eisen te gaan stellen aan de kwaliteit, waarbij het model van de European Foundation for Quality Management centraal stond. Wat achterhoedegevechten vanuit bepaalde actoren daargelaten, werd dit ook

breed aanvaard. Tot op het ogenblik dat in het kader van de invoeginterim sprake was van kwaliteitsborging naar de actoren die zouden instaan voor de begeleiding bij de uitzendbureaus. Dan ineens bleken strenge kwaliteitseisen overbodig geworden en moest een breed debat plaatsgrijpen over zachtere formules van 'labeling' van arbeidsmarktactoren. Dat debat is na al die jaren voorlopig niet verder gekomen dan een rapport van het Hoger Instituut voor de Arbeid. In dat debat dreigt ook een soort van wereldvreemdheid. Het bedrijfsleven is zich bij outsourcing van activiteiten steeds sterker gaan inmengen in het kwaliteitsbeleid van de toeleveranciers en dienstverleners. Wanneer een overheidsinstelling hetzelfde doet, wordt dit ineens problematisch. Dit doet afbreuk aan de geloofwaardigheid van marktwerking, omdat die dan synoniem dreigt te worden van afbouw van kwaliteitsnormen. De privé-aanbieders werken met overheidsgeld en dus is het perfect geoorloofd dat de strengste deontologische en kwaliteitsnormen gesteld worden aan de besteding van dit overheidsgeld. De in VESOC afgesproken normen voor de centra voor loopbaanbegeleiding voor werkenden (deontologie, kwaliteitsnormen, rechten van klanten...) kunnen hiervoor perfect model staan. Per slot van rekening is trajectbegeleiding van werklozen niet anders dan een bijzondere vorm van loopbaanbegeleiding.

Risico op afromen en 'parkeren'

Een even belangrijke kwestie is de vraag of resultaatfinanciering geen perverse effecten sorteert, in het bijzonder afroming: zich richten op de werklozen met de meeste kans op snel resultaat. We gaan er van uit dat het risico van selectieve aanvaarding en terugwijzing van werklozen behoorlijk is in te perken. Moeilijkere en daarom ook meer veronachtzaamde kwestie is die van het 'parkeren' van werklozen: moeilijker plaatsbare werklozen worden node aanvaard door de privé-actor, maar er gebeurt nadien nog nauwelijks iets mee. 'Cherry picking' noemt de Koning dat. Als die actor zeven op tien werklozen moet plaatsen en zijn inkomsten hangen daar van af, dan dreigt immers een wetmatigheid te spelen dat hij zich toelegt op die zeven werklozen met de hoogste kans op plaatsing. Je kan dit deels vermijden door uit te besteden via relatief homogene loten en door een bonus per extra-plaatsing, maar daarmee ontsnap je niet aan het

mechanisme dat actoren naar een soort van optimum inzake inspanningen zullen zoeken, bepaald door het afnemende marginale nut van extra-inspanningen.

Tegen die kritieken wordt vaak tegengeworpen dat de VDAB via zijn beheerscontract vandaag ook resultaatfinanciering kent. Welnu, het zijn precies de ervaringen met de druk van de resultaatobjectieven op het management van de VDAB, die tot voorzichtigheid nopen: focus op de best plaatsbaren, parkeren van de moeilijker plaatsbaren, ombouw van kwalificerende opleidingen naar meer niet-kwalificerende Individuele Beroepsopleidingen (IBO), enzovoort. Het moet de bedoeling zijn de zwaktes van het huidige arbeidsmarktbeleid te remediëren, niet om ze uit te vergroten.

Winst op werklozen

Derde nieuw element is dat nadrukkelijk wordt geroepen voor uitbesteding van integrale trajecten aan commerciële actoren. Terwijl de mededinging nog ten volle moet spelen bij de uitbesteding van trajecten, stelt de Minister van Werkgelegenheid de operatie nu reeds voor als een manier om de uitzendkantoren sterker bij het arbeidsmarktbeleid te betrekken. De vraag of die uitzendkantoren wel zoveel know how hebben voor de intensieve begeleiding van zeer langdurig werklozen (en die een aantal uitzendkantoren zich wel degelijk stellen), lijkt politiek niet aan de orde. Een aantal van hen hebben dit proberen op te bouwen via invoeginterim, maar dit kan bezwaarlijk een succes worden genoemd. Ook de outplacementsector komt in beeld. Die heeft al meer ervaring met begeleiding, zij het beperkt tot pas ontslagen of met ontslag bedreigde werknemers. En dat is vandaag niet de doelgroep voor de uitbesteding.

Nu, know how kan worden opgebouwd. Dus, dat is niet echt een tegenargument, al moet wel vermeden worden dat de werklozen het leergeld gaan betalen opdat de sector matuur kan worden.

Geen dubbele financiering

Veel belangrijker en nochtans nagenoeg verwaarloosd is de vraag of het wel wenselijk is dat uitbesteding gebeurt aan commerciële actoren die tegelijk ook tegen betaling werken voor rekruterende

bedrijven. Dan dreig je immers onvermijdelijk een mechanisme te krijgen waarbij de werkzoekenden selectief worden georiënteerd naar de klanten-bedrijven waar een tweede keer te verdienen valt. Dat is schadelijk voor de werkzoekende, omdat zijn loopbaan wordt gemanipuleerd in functie van de commerciële doelstellingen van de organisatie. Maar het is even schadelijk voor de rekruterende werkgever, omdat hij niet de garantie heeft dat de beste kandidaten worden aangeleverd, maar eerder de kandidaten waarvoor de actor een goed plaatsingsresultaat moet halen. Bij de voorbereiding van het decreet op de private arbeidsbemiddeling was er tussen de (vorige) regering en de sociale partners om deze redenen precies een consensus om een beschot te plaatsen tussen outplacement enerzijds en wervings-, selectie- en uitzendkantoren anderzijds. Bij de parlementaire bespreking van het ontwerpdecreet is dat om onduidelijke redenen gesprongen, maar de outplacementsector is het nadien blijven verdedigen. Wanneer sprake is van uitbesteding van integrale trajecten aan privé-actoren, dan zal hoe dan ook moeten worden bekeken in welke mate de beschottenregeling kan worden hersteld. Daarmee wordt tegelijk ook dubbele financiering van trajecten (door overheid en rekruterend bedrijf) tegengegaan.

Een bijzondere kwestie in dit verband is de trajectinvulling door uitzendkantoren. Die krijgen het behoorlijk gemakkelijk wanneer uitzendarbeid als plaatsingsresultaat wordt erkend en niet als overgangssituatie naar duurzame tewerkstelling. Bovendien kan je de loutere begeleiding van een interimcontract (a rato van één contact per maand) toch bezwaarlijk beschouwen als duidelijke meerwaardencreatie.

Geen controlefunctie voor private actoren

In het debat over uitbesteding aan commerciële actoren wordt het ook al te vaak als een evidentie gezien dat deze mee worden ingeschakeld in de controle op werklozen.

Er komt een nieuw kader voor de uitwisseling van gegevens tussen VDAB en RVA, waarbij zowel positieve als negatieve indicaties voor werkwilligheid vanuit de VDAB ter beschikking worden gesteld aan de RVA. Wat absoluut moet vermeden worden is dat de aanbieders zelf mogen beslissen wat

wordt opgeladen aan negatieve indicaties. Binnen de kortste keren gebruiken zij dit als stok achter de deur naar de werkloze in begeleiding, niet in het belang van die werkloze, maar in functie van de commerciële strategie. Naar analogie met de procedure in de lokale werkwinkels moet de vaststelling van onwilligheid door de aanbieder gemeld worden aan de trajectbewaker die dan – na de werkloze te hebben gehoord – kan overgaan tot elektronische melding van het objectieve feit aan de RVA.

Belang en rechten van werkzoekenden

Globaal lijkt er ook een fundamenteel verschil te bestaan tussen uitbesteding naar niet-commerciële NGO's en commerciële actoren. Niet dat we een blind geloof hebben in NGO's, maar voor hen volstaat het 'break even' draaien, het overleven, zodat er minder druk is op het personeel om het belang van de klant op te offeren aan het belang van de organisatie. En dat is niet uit wantrouwen voor commerciële actoren. Dat is enkel omdat we er op vertrouwen dat commerciële actoren, in het belang van hun aandeelhouders, niet anders handelen dan volgens een commerciële logica. Er is op zich niks mis mee dat commerciële actoren zoveel mogelijk winst proberen te maken. Maar dan moet men wel voor lief nemen dat er onvermijdelijk druk komt op het personeel om niet het belang van de werkzoekende, maar de verwachtingen van de aandeelhouders centraal te stellen. En dan moet men ook aanvaarden dat de vakbonden de voorkeur geven aan uitbesteding aan niet-commerciële actoren als het gaat om intensieve begeleiding van kwetsbare werklozen.

Globaal stelt zich trouwens de vraag waar de werkzoekende zit in dit gehele verhaal. Hij lijkt wel een lijdend voorwerp, die het getouwtrek tussen publiek en privé-initiatief ondergaat. Wij hebben altijd geopteerd voor een rechtenbenadering, met de klant als actieve participant. Dan spreken we over het recht op inspraak, het recht gehoord te worden, het recht klacht in te dienen en beroep aan te tekenen.

Ombudsdienst voor klachtenbehandeling

Dat was de inzet van het Handvest van de Werkzoekende, recent goedgekeurd in de bevoegde commissie van het Vlaams parlement. Als werkzoekenden

klachten hebben of andere verwachtingen ten aanzien van VDAB of privé-aanbieders, dan moeten ze daarvoor terecht kunnen bij de VDAB en bij externe instanties. Het bovenvermelde risico (meest nog bij commerciële actoren) van het laten primeren van het organisatiebelang boven het belang van de werkzoekende noopt daartoe.

En dan gaat het zowel over de beslissingen van de VDAB, als over het handelen van de privé-actoren, als over de informatie aan de RVA.

De rol van de STC-ombudsdienst, als onafhankelijke klachteninstantie van de sociale partners zelf, is daarbij cruciaal, in alle fasen van de procedure.

Cruciaal is ook dat de werkzoekende keuzes kan maken, in plaats van hen keuzes op te dringen. Als de voorkeur van de werkzoekende vanuit een subjectief veiligheidsgevoel uitgaat naar een NGO, dan moet dit kunnen gerespecteerd worden. Als de werkzoekende hogere ambities heeft dan uitzendarbeid, dan moet die keuze kunnen gerespecteerd worden.

Tot slot

Kortom, uitbesteding van begeleiding en opleiding van werklozen door de VDAB is hoegenaamd geen probleem. Dat is trouwens de realiteit. Zeker als het gaat om moeilijk plaatsbare werklozen is het tot op zekere hoogte zelfs wenselijk. Maar dan moet dit sterk worden aangestuurd en bewaakt door de overheid, ook door een grondige screening en profiling (zoals ook aangegeven door Jaap de Koning), doordachte trajectbepaling en aanhoudende trajectbewaking. Dan mag de werkzoekende ook niet worden herleid tot een lijdend voorwerp. En dan moet vooral zeer zorgvuldig worden omgesprongen met het inhuren van commerciële actoren. We stellen dit niet uit een of ander ideologisch wantrouwen – enige natuurlijke weerstand tegen 'veilen van werklozen' daargelaten – maar vanuit een grenzeloos vertrouwen dat commerciële actoren zo goed mogelijk hun kerntaak trachten uit te oefenen: winst maken op werklozen.

Chris Serroyen

ACV

Stiene Van Rie

ABVV